

Motion till riksdagen 2010/11:U15

av Bodil Ceballos m.fl. (MP, V)
med anledning av prop. 2010/11:112

Genomförande av direktiv om överföring av krigsmateriel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt principiellt förbud mot utförsel av krigsmateriel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rättighetsperspektivet måste få ett tydligare genomslag i det svenska regelverket för krigsmaterielexport.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett demokratikriterium för att få köpa svenska vapen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att ett demokratikriterium införs på EU-nivå.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politik för global utveckling och vapenexport.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs ett förtydligande och en utveckling av kriterierna för prövning av ansökningar om exporttillstånd i EU:s gemensamma militära förteckning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillstånd till export till tredjeländer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strikta bedömningskriterier vid ett gemensamt certifieringsförfarande inom EU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Sverige har haft ett principiellt förbud mot utförsel av krigsmateriel sedan 1918. Krav på tillstånd för tillverkning av krigsmateriel infördes 1935, medan krav på tillstånd för tillhandahållande av krigsmateriel infördes 1949. Sedan 1993 regleras tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Miljöpartiet och Vänsterpartiet noterar att det finns en kraftig opinion för en fortsatt restriktiv svensk vapenexportlagstiftning. I stället för att ta en öppen och grundlig debatt om vapenexporten väljer regeringen att låta EU driva utvecklingen i en mer exporttillvänd riktning, med stöd av industrin.

I dag saknas EU-rättsliga bestämmelser om exportkontroll av försvarsmateriel. Hittills har vapenhandeln varit undantagen från den fria rörliga marknaden inom EU, enligt artikel 296 i EG-fördraget, med avsikt att skydda medlemsstaternas väsentliga säkerhetsintressen. Sedan ett par år har kommissionen ändrat uppfattning och arbetat för att harmonisera den europeiska vapenindustrin och underlätta handeln av krigsmateriel inom EU. Vi ser med oro på denna utveckling. Risker är stora att denna harmonisering på EU-nivå steg för steg urholkar den svenska restriktiva vapenexportpolitiken utan att regeringen vågar föra en grundlig och öppen debatt om vapenexportpolitiken.

Kommissionens förslag till direktiv syftar till att minska hindren vid överföring av försvarsmateriel (inkluderande försvarsmaterieltjänster) inom EU och därmed förbättra den samlade europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft. För att uppnå detta föreslår kommissionen att villkoren och förfarandet för tillstånd vid överföring av försvarsmateriel inom unionen förenklas och harmoniseras. Beslut om tillstånd till överföring av försvarsmateriel inom EU ska även fortsättningsvis fattas av medlemsstaterna. Kommissionen föreslår ett system med generella, globala och individuella tillstånd. Vid användande av generella tillstånd sker ingen prövning av varje enskild överföring. Ansvaret för exportkontroll av försvarsmateriel kommer även fortsättningsvis att ligga på de enskilda medlemsstaterna, och exportkontrollen sker på basis av nationell lagstiftning.

Rent principiellt handlar frågan om ifall man anser att vapen hör hemma på den fria rörliga marknaden inom EU. Det anser inte vi. Vapen är inte vilken vara som helst. Ett regelverk för handel med krigsmateriel måste även fortsättningsvis utgå från ett principiellt förbud mot sådan export. Försvarsindustrins exportintressen får aldrig ges företräde framför humanitära, demokratiska, människorättsliga och utvecklingsmässiga bedömningskriterier vid tillståndsprövningen.

Vi har under en följd av år sett att det har skett en tyngdförskjutning i den nuvarande praxisen för Sveriges handel med krigsmateriel, så att främjandet – snarare än begränsandet – av svensk export förordas i tillståndsbedömningsprocessen. Ett exempel på detta är den nya myndighet, Vapenexportmyndigheten, som har till enda syfte att främja svensk vapenexport. Denna tyngdförskjutning strider, anser vi, mot de specifika riktlinjer för vapenexport som säkerställer att krigsmateriel inte i något fall kan komma att säljas till länder som allvarligt kränker de mänskliga rättigheterna samt mot svensk politik för

global utveckling (PGU). Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill se att rättighetsperspektivet får ett mycket tydligare genomslag i det svenska regelverket för krigsmaterielexport.

Trots att vi har en av världens mest restriktiva vapenexportlagstiftningar har Sverige mångdubblat sin vapenexport under de senaste tio åren. I strid med gällande lagstiftning ges alltför många undantag, vilket resulterar i att Sverige exporterar krigsmateriel till stater i krig och konflikt. Sverige är ett av de tio främsta vapenproducerande länderna i världen, och räknar man vapenförsäljning per capita ligger vi i den absoluta täten. Vi har också länge drivit frågan om att införa ett demokratikriterium för att få köpa svenskt krigsmateriel. Generellt ges alltför många undantag. Vi har konsekvent drivit frågan om att skärpa lagstiftningen mot detta. Vi arbetar också för att skapa hårdare regler för export av vapensystem med dubbla användningsområden. Det finns en överhängande risk för att EU-direktivet leder oss i motsatt riktning.

Gemensamma regler för kontroll av militär teknik och krigsmateriel

Trots våra farhågor att EU-direktivet riskerar att urholka den svenska vapenexportlagstiftningen inser vi att det inom EU krävs vissa gemensamma regler för kontroll av militär teknik och krigsmateriel. Sedan ett par år finns en politisk bindande uppförandekod inom EU, vilket är ett steg i rätt riktning. Men vi anser att det behövs ett förtydligande och en utveckling av kriterierna för prövning av ansökningar om exporttillstånd för varor som finns upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning. Kriteriet som rör respekten för mänskliga rättigheter är särskilt viktigt, och vi vill att ett nytt kriterium införs i fråga om mottagarlandets utvecklingsnivå. Detta stämmer väl med Sveriges politik för global utveckling som en enig riksdag 2003 beslutade ska gälla alla politikområden. Självklart gäller PGU även svensk export av krigsmateriel. Det är en inkonsekvens i regeringens förda politik och det är ett svaghetstecken att regeringen inte med en stavelse nämner PGU i propositionen.

Vi anser att en politik för att reglera vapenhandel på EU-nivå måste utgå från att vapenförsäljning påverkar de fattigas situation direkt, genom att resurser används till att köpa vapen i stället för att t.ex. bekämpa fattigdom, och att vapen under inga omständigheter får säljas till länder där mänskliga rättigheter kränks. Konkreta tillståndsbeslut ska vara underbyggda av ett demokratikriterium.

Vi har under året sett flera exempel där Sverige och andra EU-länder försett diktaturer i Nordafrika och Mellanöstern med vapen som nu vänds mot den egna befolkningen. Om EU nu skaffar sig gemensamma regler för överföring av krigsmateriel måste syftet vara att stå upp för EU:s grundvärderingar, där respekten för mänskliga rättigheter, jämställdhet och främjandet av demokrati sätts i första rummet. Sverige bör vara pådrivande inom EU för att ett demokratikriterium införs även på EU-nivå. Vi menar att EU åter riskerar att

Fel! Okänt namn på

hamna fel om fokus i stället sätts på att förenkla och underlätta överföring av krigsmateriel.

Tillstånd

Regeringen vill införa tre olika typer av tillstånd: generella, globala och individuella. Regeringen föreslår att denna lagstiftning om tillståndstyper ska vara tillämplig inte bara på den inre marknaden utan också i relation till tredjeländer. Enhetliga och överblickbara regler för att säkerställa en strikt kontroll av vapenexporten är något positivt, men det är en rimlig hållning att en förändring som omfattar export också till tredjeländer måste föregås av en utförligare analys för att säkerställa att exportreglerna inte luckras upp.

Ett gemensamt certifieringsförfarande inom EU kan vara positivt i den mån de strikta bedömningskriterier som redan finns fastställda i lagen om krigsmateriel får styra.

Det framkommer i propositionen att även efter det att EU:s militära lista har ersatt den nuvarande svenska förteckningen över krigsmateriel bör förteckningen vid behov kunna kompletteras med materiel som Sverige kan ha anledning att vilja kontrollera, t.ex. kärnladdningar. Det är däremot inte tillfredsställande att EU från fall till fall kommer att avgöra om ett sådant tillägg anses utgöra ett otillåtet hinder för den fria rörligheten inom EU. Kärnvapen kan under inga omständigheter vara en del av den fria rörligheten inom EU anser vi.

Vi tillstyrker förslaget att EU:s gemensamma militära förteckning ersätter den svenska krigsmaterieförteckningen, under förutsättning att del C i den svenska förteckningen behålls, då EU:s gemensamma militära förteckning saknar något motsvarande. Ytterligare en brist i EU:s förteckning är att den inte redovisar begreppen krigsmateriel för strid och övrigt krigsmateriel. Regeringen har dock ställt sig positiv till att det till den svenska förteckningen över krigsmateriel fogas en förklaring av vilken krigsmateriel enligt EU:s militära lista som utgör krigsmateriel för strid och övrigt krigsmateriel. Detta är något som vi också stöder.

Det är en i sammanhanget liten detalj, men dock en positiv sådan, att regeringen låter begreppet krigsmateriel kvarstå och att detta inte ersätts t.ex. med beteckningen försvarsmateriel.

Stockholm den 28 april 2011

Bodil Ceballos (MP)

Valter Mutz (MP)

Jonas Sjöstedt (V)

Hans Linde (V)